

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 255/2024-17

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej a Rastislava Kaššáka (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED]

[REDACTED], zastúpených SLAVIKATTORNEYS s.r.o., Mlynarovičova 13, Bratislava, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 3Cdo/230/2018-487 z 27. októbra 2021 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 23. marca 2022 (doplnenou 21. júna 2023, pozn.) domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 3Cdo/230/2018-487 z 27. októbra 2021 (ďalej aj „napadnuté uznesenie najvyššieho súdu“). Navrhujú napadnuté uznesenie zrušiť, vec vrátiť na ďalšie konanie a priznať im náhradu trov konania spojených s podaním ústavnej sťažnosti.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovatelia vystupovali v procesnom postavení žalobcov proti žalovanej obchodnej spoločnosti SATUR TRAVEL a.s., Miletičova 1, Bratislava, IČO 35 787 201 (ďalej len „žalovaná“); žalobou podanou 22. júna 2010 na Okresnom súde Nové Zámky (ďalej len „okresný súd“) sa domáhali zaplata 3 540 eur s príslušenstvom (z dôvodu neposkytnutia bezvadných služieb zájazdu, ako boli zmluvne dohodnuté, pozn.). Uviedli, že vnútroštátna právna úprava v tom čase explicitne neupravovala právo na náhradu za stratenú radosť z dovolenky [toto právo bolo upravené až prijatím zákona č. 170/2018 Z. z. o zájazdoch, spojených službách cestovného ruchu, niektorých podmienkach podnikania v cestovnom ruchu

a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o zájazdoch“), konkrétne v jeho § 23 ods. 1, pozn.].

3. Poukázali na to, že od začiatku nimi uplatnený nárok odôvodňovali znením smernice Rady č. 90/314/EHS o balíku cestovných, dovolenkových a výletných služieb (ďalej aj „smernica rady“). V dôsledku absencie vnútroštátnej právnej úpravy regulujúcej ich právo na náhradu nemajetkovej ujmy svoj nárok preto odôvodňovali zásahom do ochrany osobnosti podľa § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka a eurokonformným výkladom pojmu škoda v zmluve o obstaraní zájazdu. V súvislosti s povinnosťou aplikácie eurokonformného výkladu upriamili pozornosť na rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 146/2017 a Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 33 Cdo 747/2015.

4. Sťažovatelia ku skutkovému stavu uviedli, že 18. júla 2009 uzatvorili so žalovanou zmluvu o obstaraní zájazdu podľa § 741a Občianskeho zákonníka a podľa príslušných ustanovení zákona č. 281/2001 Z. z. o zájazdoch, podmienkach podnikania cestovných kancelárií a cestovných agentúr a o zmene a doplnení Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov, ktorej predmetom bolo zabezpečenie dopravy a ubytovania v hoteli [REDAKOVANÉ] v Talianskej republike v termíne od 21. júla 2009 do 31. júla 2009. Dodali, že z uzatvorenej zmluvy im vyplývalo právo na poskytnutie zájazdu podľa dohodnutých podmienok, ktoré však nebolo naplnené (sťažovatelia reklamovali hneď po príchode na miesto zápáchajúcu a neužívateľnú pitnú vodu, pričom tento stav trval až do odstavenia vody v celom areály hotela 25. júla 2009, pozn.). Poukázali na to, že dotedy sa však u nich prejavili príznaky nakazenia sa kontaminovanou vodou, v dôsledku čoho sťažovateľ [REDAKOVANÉ] vo večerných hodinách 24. júla 2009 absolvoval lekárske vyšetrenie. Následne 25. júla 2009 boli informovaní o ich presune do iného hotela, čo však považovali vzhľadom na zdravotné komplikácie sťažovateľa [REDAKOVANÉ] za bezvýznamné. Doplňili, že sa na mieste neuskutočnilo ani prisľúbené lekárske vyšetrenie, ktorým žalovaná podmieňovala ich návrat domov, na čo sa 27. júla 2009 vrátili naspäť na územie Slovenskej republiky.

5. Okresný súd ako prvoinštančný súd vo veci rozhodol svojím rozsudkom č. k. 9 C 168/2010-343 z 26. mája 2017 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“). Ním vo výroku I žalovanej uložil povinnosť sťažovateľom zaplatiť spoločne a nerozdielne 2 771,84 eur s 9 % ročným úrokom z omeškania od 1. júla 2010 do zaplatenia, vo výroku II žalobu vo zvyšku zamietol a výrokom III žalovanej uložil povinnosť zaplatiť sťažovateľom spoločne a nerozdielne náhradu trov konania (o výške ktorej malo byť rozhodnuté samostatným uznesením po nadobudnutí právoplatnosti rozhodnutia, ktorým sa konanie končí, pozn.).

6. Ako odvolací súd (na základe odvolania žalovanej proti výrokom I a III rozsudku okresného súdu, pozn.) vo veci rozhodol Krajský súd v Nitre (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom sp. zn. 25 Co 343/2017 z 30. mája 2018 (ďalej len „rozsudok krajského súdu“). Svojím výrokom I rozsudok prvoinštančného súdu zmenil tak, že žalobu sťažovateľov zamietol. Výrokom II žalovanej voči sťažovateľom priznal v plnom rozsahu nárok na náhradu trov prvoinštančného aj odvolacieho konania.

7. Sťažovatelia následne proti rozsudku krajského súdu podali dovolanie [jeho prípustnosť odvodzovali z § 421 ods. 1 písm. b) Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“)], ktoré bolo napadnutým uznesením odmietnuté. Najvyšší súd v napadnutom uznesení uviedol, že ak dovolatelia prípustnosť dovolania vyvodzovali z § 421 ods. 1 písm. b) CSP, mali v nadväznosti na § 432 CSP a) konkretizovať právnu otázku riešenú odvolacím súdom a uviesť, ako ju riešil odvolací súd;

b) uviesť, ako mala byť táto otázka správne riešená. Poukázal na to, že sťažovatelia v dovolaní tvrdili: i) že odvolací súd nesprávne použil analógiu pri náhrade nemajetkovej ujmy spôsobenej objednávateľom na uplatnenie práva na náhradu nemajetkovej ujmy pri zásahu do osobnostných práv podľa § 11 a § 13 Občianskeho zákonníka; ii) že namietali nesprávne právne posúdenie v otázke nutnosti preukázania existencie závažnej ujmy, nutnosti preukázania zavinenia žalovanou a danosti vyššej moci a zároveň iii) uviedli, že čl. 5 smernice rady priznáva právo objednávateľa požadovať popri materiálnej ujme aj právo na náhradu nemateriálnej ujmy – straty pôžitku z dovolenky, a poukázali na potrebu eurokonformného výkladu vnútroštátnych predpisov upravujúcich zmluvu o obstaraní zázradu. Dovolací súd však dospel k záveru, že takto zadefinovaný dôvod prípustnosti mimoriadneho opravného prostriedku nespĺňa náležitosti predpokladané procesnou úpravou dovolacieho konania. Argumentoval tým, že sťažovatelia sami v žalobe uplatnili nárok na náhradu imateriálnej ujmy s poukazom na právnu úpravu obsiahnutú v Občianskom zákonníku (v § 11 a § 13, pozn.), že súdy po vykonanom dokazovaní dospeli k záveru o takomto právnom posúdení, pričom sťažovatelia v konaní takéto právny záver nenamietali. Poukázal tiež na to, že sťažovatelia v dovolaní nepredostreli svoj právny výklad (keď v dovolaní namietali nesprávnosť analógie uplatnenú odvolacím súdom pri výklade § 11 a § 13 Občianskeho zákonníka, pozn.), len poukázali na potrebu eurokonformného výkladu. Dovolací súd v nadväznosti na to skonštatoval, že odvolací súd však túto otázku vyriešil, pričom v tejto súvislosti poukázal na bod 2.4 rozsudku krajského súdu. Uviedol, že ak odvolací súd následne skúmal splnenie podmienok § 11 a § 13 Občianskeho zákonníka pre náhradu nemajetkovej ujmy a dospel k záveru, že tieto neboli splnené, poukázal na to, že táto právna otázka už bola riešená v rozhodnutiach dovolacieho súdu. Argumentoval tým, že súdna prax najvyššieho súdu sa v otázke, aký zásah je možné pre účely ochrany osobnosti považovať za neoprávnený, ustálila v názore, že ním je „závažnejší zásah do psychickej a morálnej integrity osobnosti, ktorý je objektívne spôsobilý fyzickej osobe privodiť ujmu na jednotlivých stránkach osobnosti“ (odkázal aj na príslušnú judikatúru dovolacieho súdu sp. zn. 5Cdo/108/2009, R 103/1967, 3Cdo/201/2007 a sp. zn. 8 Cdo 154/2019, pozn.). Dodal, že odvolací súd tiež správne ustálil, že pre priznanie nemajetkovej ujmy je nevyhnutné, aby žalobca preukázal existenciu ujmy, protiprávneho konania žalovanej a existenciu príčinnej súvislosti medzi spôsobenou ujmou a protiprávnym konaním žalovanej. Najvyšší súd preto uzavrel, že sťažovatelia v dovolaní naformulovali aj otázky, z ktorých bolo zrejmé spochybňovanie vyhodnotenia dôkazov odvolacím súdom, ktoré ho viedli k záveru, že sťažovatelia svoj nárok nepreukázali. Na záver dodal, že dovolací súd nie je treťou inštanciou, preto sa pred ním nie je možné domáhať revízie skutkových zistení urobených súdmi nižšej inštancie ani prieskumu nimi vykonaného dokazovania.

II.

Argumentácia sťažovateľov

8. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti argumentovali tým, že svoj nárok od začiatku odôvodňovali znením smernice rady, zároveň poukazovali na rozhodnutie Súdneho dvora Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor“) vo veci C-168/00 (podľa ktorého čl. 5 smernice rady priznáva právo objednávateľa popri materiálnej ujme požadovať aj právo na náhradu nemateriálnej ujmy – straty pôžitku z dovolenky, pozn.), teda že v čase uplatnenia nároku tento odôvodňovali a zakladali na potrebe aplikácie eurokonformného výkladu smernice rady (zakladajúcej ich právo, ktoré

dovtedy vo vnútroštátnej úprave absentovalo, pozn.). Na podporu svojich tvrdení uviedli aj iné rozhodnutia Súdneho dvora (vo veciach č. C-140/97, Von Colson – Case 14/83, pozn.). Vo vzťahu k napadnutému uzneseniu argumentovali, že najvyšší súd sa v ňom nevenoval potrebe eurokonformného výkladu, že podmienky na priznanie náhrady posudzoval podľa výkladových pravidiel pre náhradu za zásah do osobnostných práv podľa § 11 Občianskeho zákonníka, avšak podľa ich názoru mal aplikovať také výkladové pravidlá, ktoré by reflektovali osobitosť nimi uplatneného nároku (nároku zo straty radosti z dovolenky, pozn.). Namietali svojvoľný postup dovolacieho súdu, že mal pri posudzovaní pravidiel priznania náhrady za stratu radosti z dovolenky vybočiť z účelu a zmyslu relevantnej právnej úpravy. Dodali, že strata radosti z dovolenky je skutkovo a pojmovo iný zásah do ich práv v porovnaní so závažným zásahom do psychickej a morálnej integrity osobnosti. V doplnení ústavnej sťažnosti poukázali na závery uznesenia Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 5Co/129/2021 zo 4. októbra 2022. Argumentovali tiež tým, že ak vnútroštátna právna úprava neustanoví práva pre fyzické osoby vyplývajúce zo smernice, nastupuje priamy a nepriamy účinok smernice. Najvyšší súd bol podľa nich preto povinný skúmať možnosť implementácie eurokonformného výkladu prostredníctvom tzv. nepriameho účinku relevantnej únijnej regulácie.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

9. Podstatou ústavnej sťažnosti je namietané porušenie práva na súdnu ochranu (čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru) napadnutým uznesením najvyššieho súdu, pričom sťažovatelia ho považujú za nedostatočne odôvodnené, pokiaľ ide o výklad § 11 Občianskeho zákonníka s ohľadom na znenie čl. 5 smernice rady.

10. Ústavný súd v prvom rade zdôrazňuje, že ako nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy) nie je opravnou inštanciou všeobecných súdov (I. ÚS 311/05). Skutkový stav a právne závery všeobecného súdu sú predmetom kontroly zo strany ústavného súdu len vtedy, ak by prijaté právne závery boli so zreteľom na skutkový stav arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neudržateľné (IV. ÚS 43/04). O svojvôli (arbitrárnosti) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (III. ÚS 264/05, ZNaU 100/2005).

11. Ústavný súd už v minulosti konštatoval, že k úlohám právneho štátu patrí vytvorenie právnych a faktických garancií uplatňovania a ochrany základných práv a slobôd občanov. Ak je na uplatnenie alebo ochranu základného práva alebo slobody potrebné uskutočniť konanie pred orgánom verejnej moci, úloha štátu spočíva v zabezpečení právnej úpravy takýchto konaní dostupných bez akejkoľvek diskriminácie každému z nositeľov základných práv a slobôd. Koncepcia týchto konaní musí zabezpečovať reálny výkon a ochranu základného práva alebo slobody, a preto ich imanentnou súčasťou sú procesné záruky takéhoto uplatňovania a ochrany základných práv a slobôd. Existencia takýchto konaní však nevyčerpáva ústavné požiadavky späté s uplatňovaním základných práv a slobôd. Ústavnosť týchto konaní predpokladá aj to, že orgán verejnej moci, pred ktorým sa takéto konania uskutočňujú, koná zásadne nestranne, nezávisle a s využitím všetkých zákonom vytvorených prostriedkov na dosiahnutie účelu takýchto procesných

postupov. Len objektívnym postupom sa v rozhodovacom procese vylučuje svojvôľa, ako aj ničím nepodložená možnosť úvahy orgánu verejnej moci bez akýchkoľvek objektívnych limitov, ktoré sú vymedzené zákonnými spôsobmi zisťovania skutkového základu, prijať rozhodnutie (I. ÚS 215/2022).

12. Právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy sa v civilnom sporovom konaní účinne zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých súd môže konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania pred súdom vrátane dovolacích konaní. Samotná otázka posúdenia podmienok na uskutočnenie dovolacieho konania vrátane posúdenia otázky prípustnosti dovolania patrí do výlučnej právomoci najvyššieho súdu ako súdu dovolacieho (I. ÚS 18/2020). Uvedeným nie je dotknutá právomoc ústavného súdu chrániť fyzické osoby alebo právnické osoby pred takými zásahmi do ich základných práv alebo slobôd, ktoré sú z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné (I. ÚS 17/01).

13. Ústavný súd tiež pripomína, že cieľom pravidiel týkajúcich sa prípustnosti dovolania je zaistiť riadny výkon spravodlivosti a zvlášť rešpektovať princíp právnej istoty, ktorá bola nastolená právoplatným rozhodnutím. Dotknuté osoby musia počítať s tým, že tieto pravidlá budú aplikované. Posúdenie splnenia zákonných predpokladov (podmienok) prípustnosti dovolania s negatívnym výsledkom nemôže viesť k záveru o porušení označených práv sťažovateľov v prípade, ak bolo toto posúdenie vykonané v súlade so zákonom. Postup súdu v súlade so zákonom nemôže byť dôvodom na vyslovenie porušenia označených práv sťažovateľov (m. m. III. ÚS 175/2018).

14. Ako bolo uvedené, sťažovatelia ústavnou sťažnosťou napadli rozhodnutie najvyššieho súdu o odmietnutí ich dovolania proti rozsudku krajského súdu vydaného v konaní, v ktorom sa proti cestovnej kancelárii domáhali náhrady nemajetkovej ujmy z titulu straty radosti z dovolenky. Úlohou ústavného súdu bolo posúdiť, či dovolací súd napadnutým uznesením nevybočil zo zákonného rámca, či napadnutým uznesením nedošlo k porušeniu sťažovateľmi namietaných práv.

15. Pretože je sťažovateľom odôvodnenie napadnutého uznesenia dostatočne známe, ústavný súd ho na tomto mieste nebude podrobnejšie rozoberať a bližšie rozvádzať jeho závery. Po preskúmaní napadnutého uznesenia ústavný súd musí konštatovať, že závery v ňom uvedené sú z ústavnoprávneho hľadiska akceptovateľné, najvyšší súd dal relevantné odpovede na dôvody odmietnutia sťažovateľmi podaného dovolania. Dospel k záveru, že nie je zjavne neodôvodnené, pričom zároveň neexistuje žiadna skutočnosť, ktorá by signalizovala svojvoľný postup, resp. svojvoľné závery tohto súdu nemajúce oporu v Civilnom sporovom poriadku (§ 438 a nasl.). V odôvodnení napadnutého uznesenia nevhliadol také nedostatky, ktoré by ho oprávňovali vysloviť záver o porušení sťažovateľmi označených práv. Súčasťou práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy nie je povinnosť súdu akceptovať dôvody prípustnosti mimoriadneho opravného prostriedku uvádzané sťažovateľmi, v dôsledku čoho ich „nerešpektovanie“ súdom ani nemožno bez ďalšieho považovať za porušenie označených práv. V inom prípade by totiž najvyšší súd stratil možnosť posúdiť, či zákonné dôvody prípustnosti alebo neprípustnosti podaného dovolania vôbec boli naplnené (I. ÚS 145/2010).

16. Jednou z podstatných námietok ústavnej sťažnosti (ale aj dovolania) bolo nesprávne právne posúdenie veci v dôsledku nezohľadnenia eurokonformného výkladu vnútroštátnych predpisov. K tejto námietke sťažovateľov s poukazom na smernicu Rady č. 90/314/EHS [zrušenú smernicou

Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/2302 z 25. novembra 2015 o balíkoch cestovných služieb a spojených cestovných službách], zákon o zájazdoch v znení zákona č. 95/2002 Z. z., zákona č. 747/2004 Z. z., zákona č. 186/2006 Z. z. a zákona č. 136/2010 Z. z. (zrušený zákonom č. 170/2018 Z. z. o zájazdoch, spojených službách cestovného ruchu, niektorých podmienkach podnikania v cestovnom ruchu a o zmene a doplnení niektorých zákonov), ktorý čiastočne transponoval smernicu Rady č. 90/314/EHS, ako aj rozsudok Súdneho dvora z 12. marca 2002 Simone Leitner proti TUI Deutschland GmbH & Co. KG vo veci C-168/00, podľa ktorého smernica sa má vykladať tak, že v zásade udeľuje spotrebiteľom právo na náhradu nemajetkovej ujmy vyplývajúcej z nesplnenia alebo nedostatočného plnenia služieb podľa cestovnej zmluvy, ústavný súd poukazuje na to, že problémom v danom prípade nebolo nezohľadnenie úniových predpisov a rozhodnutia Súdneho dvora, ale neunesenie dôkazného bremena zo strany sťažovateľov a vo vzťahu k napadnutému uzneseniu najvyššieho súdu aj nedostatočné vymedzenie dôvodov prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP (obdobne I. ÚS 215/2022).

17. K odmietnutiu dovolania pre nesplnenie náležitostí zadefinovania dôvodu prípustnosti mimoriadneho opravného prostriedku ústavný súd považuje za potrebné dodať, že aj keď jeho súčasná judikatúra uprednostňuje materiálny prístup k vymedzeniu dovolacích dôvodov zo strany najvyššieho súdu (I. ÚS 336/2019, IV. ÚS 479/2021), dovolací súd si bez náležitého vymedzenia právnej otázky dovolateľom nemôže túto otázku vyabstrahovať z dovolania sám (II. ÚS 291/2021). Ústavne konformné riešenie vyžaduje, „aby právna otázka z dovolania jasne vyčnievala a takisto aby z dovolania vyčnievalo aj právne posúdenie veci, ktoré pokladá dovolateľ za nesprávne s uvedením toho, v čom má spočívať táto nesprávnosť...“ Sťažovateľ, resp. jeho advokát „preto musí pripraviť jasné, vecné a zmysluplné vymedzenie namietaného nesprávneho právneho posúdenia spornej právnej otázky.“ (I. ÚS 115/2020).

18. Najvyšší súd v danej veci napriek odmietnutiu dovolania dal vo svojom rozhodnutí sťažovateľom patričnú odpoveď (body 13 až 17 napadnutého uznesenia). Ústavný súd tak nezohliadol medzi napadnutým uznesením a obsahom základného práva sťažovateľov podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a ich práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru existenciu takej príčinnej súvislosti, na základe ktorej by po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie mohol reálne dospieť k záveru o ich porušení.

19. Vzhľadom na uvedené ústavný súd preto ústavnú sťažnosť odmietol z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

20. Keďže ústavný súd ústavnú sťažnosť odmietol, bolo už bez právneho významu zaoberať sa ďalšími návrhmi sťažovateľov uvedenými v jej petite.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Bratislave (detašované pracovisko) 23. mája 2024

Miloš Maďar
predseda senátu